

ВЪЗХОД И ПОЛИТИЧЕСКО МОГЪЩЕСТВО НА БЪЛГАРИЯ ПРИ ЦАР ИВАН АСЕН II

Уводът се състои от заключението на темата "Възстановяване и укрепване на българската държава (1185-1207 г.)". Прибавя се следния пасаж:

Сключената с Римската църква уния останала само акт с политическо значение, който донесъл на Второто българско царство международно признание. При царуването на най-яркия представител на династията Асеневци, цар Иван Асен II (1218-1241 г.), България достигнала втория и последен връх в историческото си развитие през Средновековието. Талантливото и умело водене на държавните дела издигнало нейния международен престиж на първостепенна европейска сила, осигурило стопански и културен разцвет, стабилизирало социалния и държавно-политическия живот.

ИЗВОРИ И ИСТОРИОГРАФИЯ

Основните византийски извори за периода от управлението на цар Иван Асен II са трудовете на Георги Акрополит - историк на Никеиската империя и Теодор Скутариот. Важно значение (както и за предишния период) продължават да имат трудовете на някои западни кръстоносни историци като Жофруа дьо Вилардуен и Робер дьо Клари. Важни детайли за външната политика на България се съдържат в хрониката на венецианеца Марино Санудо. През този период нараства на изворите от български произход: жития на светци (на Св. Гаврил Лесновски и на Св. Петка Търновска), надписи (в църквата Св. Четирдест мъченици, край Асеновата крепост край Асеновград и др.), владетелски грамоти (грамотите на цар Иван Асен II за Дубровник и за светогорския манастир "Ватопед"), монети и др. Сред изследователите на периода личат имената на учени като В. Златарски, Ив. Дуйчев, Д. Ангелов, Ив. Божилов, В. Гюзелев, Геноева Цанкова-Петкова, Б. Примов, Ани Данчева-Василева и др.

КРИЗАТА ОТ 1207-1218 г.

Убийството на цар Калоян предизвикало сериозна политическа криза. Пламнала ожесточена борба между болярските групировки, които издигнали като претенденти за престола царските племенници Борил, Стрез и Алексей Слав. Поддръжници имали и синовете на Асен - Александър и Иван Асен, и даже намиращият се в Рим Калоянов син Витлеем. Надделял Борил, който се оженил за овдовялата царица и явно имал силни позиции в столицата и сред куманските вождове. Това било още едно доказателство за връзката на сестриника на Асеневци с убийството на Калоян. Подложени на преследване противниците на новия търновски владетел трябвало да търсят спасение извън страната. Стрез избягал в Сърбия и по-късно се установил като самостоятелен владетел в Македония с център крепостта Просек, Алексей Слав откъснал Родопската област с крепостта Цепина. В 1208 г. той се оженил за дъщерята на новия латински император Анри, получил от него титлата "деспот" и преместил седалището си в Мелник. Александър и Иван Асен избягали при куманите и потърсили спасение в руските земи. Според някои автори те се приютили при княза на Галиция, а според други - живяли в степите по поречието на река Дон при т.нар. "бродници". Възползвани от размириците в България, унгарците нападнали и превзели Белградската и Браничевската област, а сръбският жупан Стефан сложил ръка върху град Ниш. Цар Борил не бил в състояние да предотврати тези териториални загуби, тъй като вниманието му било заето с продължаващата война с латинците. През 1208 г. кръстоносците предприели голям поход в Тракия и се насочили към град Пловдив. Цар Борил се опитал да приложи същата тактика, както при битката край Одрин, но латинският император не се впуснал да преследва куманската конница, а нанесъл внезапен удар срещу централните български сили и ги разбил. Град Пловдив попаднал в ръцете на латинците, но тези неуспехи не отчаяли българския цар. Той привлякъл Стрез на своя страна и му дал титла севастократор. С негова помощ и с подкрепата на никейския император Тодор I Ласкарис били проведени няколко находчиви операции срещу латинците, при които за малко император Анри не бил пленен. Те обаче не довели до реален резултат. През 1213 г. българи и латинци решили да се помирят. Заслуга за това имал папата, който чрез своя пратеник в България убедил цар Борил да даде доведената си (Калояновата) дъщеря за жена на император Анри. Този династичен брак укрепил мира, който двамата владетели сключили през 1213 г.. Уредени били и отношенията с Унгария като друга дъщеря на цар Борил се сгодила за унгарския престолонаследник Бела IV. Дипломатическите ходове на цар Борил не означавали, че се е примирил окончателно с териториалните загуби. Още на следната 1214 г. той организирал коалиция срещу Сърбия, но намеренията му претърпели

провал. Загубени били и позиции в Македония, тъй като през 1214 г. севастократор Стрез бил убит, а земите му завзети от Епирската държава. Несполуките във външната политика засилвали вътрешната нестабилност. През 1214 г. четирима роднини на царя, подкрепени от куманите, вдигнали бунт във Видин, причините за които не са известни. Бунтът бил потушен с унгарска помощ, но това коствало на България откъсване на северозападните територии, узаконено по-късно от подписания с Унгария договор. Израз на вътрешната нестабилност в българското общество било и засилването на богомилското движение. Това станало причина през 1211 г. в Търново да бъде свикан събор против богомилите. На събора било постановено да се преведе на български език византийския "Синодик в неделята на православието", като се допълни с анатемите срещу българските еретици и богомилите. Този православен събор показвал, че царят се дистанцира от униатския курс на Калоян и търси опора в духовенството, което не одобрявало унията с Рим.

Към 1217 г. избухнала нова междуособица, която, която продължила седем месеца и коствала трона на Борил. Подпомогнати от руски дружини, в България се завърнали синовете на Асен I - Иван и Александър. Тяхната поява била посрещната с въодушевление от българското население. Цар Борил са принудил да се затвори в Търновската крепост. Лишен от подкрепата на своите довчерашни привърженици, той се опитал да избяга, но бил заловен и ослепен. На българския престол се възкачил законният наследник Иван Асен II (1218 - 1241 г.). Изворите пазят пълно мълчание за по-нататъшната съдба на Борил. Личността на цар Борил е дамсана от единодушно отрицателната оценка на традиционната историография. С неговото "бездарно управление" се обяснява временната криза, която България изживява след смъртта на цар Калоян. Напоследък българската изследователка Ани Данчева-Василева с основание изтъкна активната Борилова политика, която се оказва не винаги резултатна поради рязкото влошаване на обстановката около България. Тя е на мнение, че временното отстъпление на България от завоюваните позиции се дължи не на личността на цар Борил, а на условията, в които той е принуден да управлява.

ЦАР	ИВАН	АСЕН	II.	ПЪРВИ	ПЕРИОД
Цар Иван Асен II	поел	властта	в	тревожен	за държавата
територии	били	заграбени	от	съседите,	в страната
международният	й	престиж.	Първата	задача,	която застанала
на вътрешната	стабилност	и единство	на страната	и тя имала	приоритет в политиката
и чрез мирни	споразумения,	младият	владетел	консолидирал	българските сили.
най-напред	той	нормализирал	отношенията	си с отцепилия	се в Родопската област
деспот	Алексий	Слав	и с	протосеваст	Прибо в Скопската област.
не погърсил	възмездие	за си	принудително	изгнаничество.	Великодушното на младия
направило	дълбоко	впечатление.	Ето	защо	още в самото начало
както	от страна	на болярската	аристокрация	така	и от страна на поданиците
Едно	от най-използваните	от цар	Иван Асен II	дипломатически	средства за постигане
набелязаните	цели	били	династичните	бракове.	През Средновековието
пъти	решавали	изключително	спорни	и заплетени	въпроси, пред които
безсилно.	Когато	през 1218 г.	завръщаният	се от кръстоносен	поход до Йерусалим
цар	Иван Асен II	поставил	условия	за съюзни	отношения и поискал
Унгарският	крал	приел,	но	докато	се получи папското
на католичката	Ана	с изповядващия	православието	цар	Иван Асен II
попречило	на българския	цар	да влезе	във	владение на Белградската
След	като осигурил	северните	си	границы,	българският
По	това	време	изградената	по	западноевропейски
политически	упадък.	Все	повече	се	изостряло
Особено	амбициозен	бил	епирският	деспот	Тодор
през 1224 г.	и	три	години	по-късно	се провъзгласил
Действията	на	епирския	владетел	представлявали	потенциална
за българската	държава,	но	на	първо	време
цар	Иван Асен II	сметнал	за	разумно	да поддържа
съгласно	който	една	от	дъщерите	му (Мария -
за	брата	на	Тодор	Комнин.	Този мир
главни	съперници	-	никейците	от	Източна
направи	съвсем	реални	претенциите	си	за
Константинопол.	Както	изглежда	цар	Иван Асен II	